

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

Թ. ՅԱՐԻ 1925

Ցարենյան 1 ստերիկնգ:

ԹԻԻ 11-12
ՆՈՅՆՍՐԵՐ-ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ե Ի Թ Ա Ղ Ի Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ ՊԱՒԶՈՍԻ ԱՌԱՋԵԼՈՑ ՆԱԽԱԿԱՐԳԵԱԼ Ի ԳԼՈՒԽ ԳՐՈՑՍ

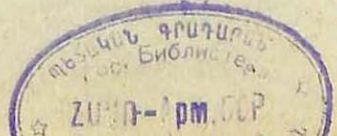
(Շարունակութիւն:)

Այնչափ փոփոխումն գտեալ երանելոյն Պաւղոսի, մինչեւ անուանն եւս փոփոխումն լինէր¹. եւ այնպէս ի գլխաւոր աստուածապաշտութեան նախանձ հասեալ, մինչ զի ճշմարտութենէն աշակերտացն² թէ երբեք մեկուսի լինել զիպէր, թղթովք հաստատէր, զի մի միայն ի գործոց, այլ եւ ի բանից առ յապալ ստացեալ ունիցին զվարդապետութիւնն եւ

1 Ա եւ այնչափ: ԱԵԸ երանելոյն || 2 Ա այսպէս, Ե յայնպիսի գլխաւոր, Ը այնպիսի գլխաւոր || 2-3 մինչ զի թէ ի ճշմարտութենէն աշակերտացն մեկուսի Գ ի ճշմարտութենէ: Ե ի ճշմարտութենէն քրիստոսի աշակերտացն. Cod. regio-Alex. ունի τοὺς τῆς εὐσεβείας μαθητάς, մինչդեռ Vat. n. 367, Lollinianus եւ Oecumenius հայ բնագրին համաձայն ունին τῆς ἀληθείας || 3 ԱԸ թիթովք || 4 ԱԲԸ ի գործոցն: ԱԸ ի բանիցն: ԱԲԸ առ յապալ: Ստացեալ

¹ ԲԱՌԱՋՆՆՈՒԹԻՒՆ՝ Գ «փոփոխումն լինէր»ին, իսկ Ե «նախանձ հասեալ»ին կը կցեն «Սաւղոսն ընդ ընդհանուր (Ե ընթանուր) լցեալ եկեղեցիս» Պաւղոս անուանէր, նախադասութիւնը, զոր Բ ա գ բ ա տ ու ն ի, Գ ի բք աստուածաշունչք, էջ 1108, եւ Թ ո ո ն ե ա ն, Հատ. Ընթերց. Ա, էջ 409, անկասկած կը պահեն իբրեւ հարազատ: Սակայն եւ այնպէս ինչպէս վերն արդէն մատնանշեցինք, էջ 27, թէ Շ. ի բնագրին տուած καὶ καὶ ἐτέραν — τοὺς Χριστοῦ μαθηταῖς հատուածը եւ թէ Գ եւ Ե օրինակներու ետեւառաջ աւանդած անսովոր նախադասութիւնը իսկապէս գծուար է հարազատ ենթադրել: ԱԲԸ չուին արդէն նման հատուած մը, նոյնպէս Cod. Boeclerianus եւ Cod. Vat. n. 761 Ձեռագիրը, որոնք այստեղ տառական համաձայնութիւն ցոյց կու տան ԱԲԸ ի հետ. Boeclerianus Codex — կը ծանօթազրէ Zacagni — τοῦνομα μεταβαλόν, καὶ οὕτως εἰς ἄχρον, caetera desunt, uti etiam in Vat. Cod. n. 761, in quo scribitur μεταβαλόν, οὕτως, էջ 519:

² ԲԱՌԱՋՆՆՈՒԹԻՒՆ՝ Բերականոքէն անկանոն նախադասութեան մէջ կիրարկուած ի ճշմարտութենէն

517-66

Թերեւս յամենայն հեթանոս քարոզեսցի աւետարանն: Անադան ուրեմն երբեմն դարձեալ
 Պաւղոս ելանէր յԵրուսաղէմ յանձանձել զսուրբն որ անդ էին եւ աղքատացն դարմանս
 բաշխել¹: Այն ինչ լինէր նմա անդր հասանել² եւ ամբօխ յուզէր ի քաղաքին եւ ուսմիկն
 զրգռէր զաղմուկն մինչեւ ամենայն հրէայքն առ հասարակ խռովէին. զի անհնարին եւ
 5 ծանր աղէտս համարէին զնա ամբաստան ունել, որ երբեմն առաջնորդ եւ հաղորդ էր մո-
 լութեանն նոցա, եւ փոյթ յանձին կալեալ կամէին սպանանել զնա, այլ հասեալ վաղ-
 վաղակի Լիւսիայ հազարապետի՝ Թափէր զնա ի ձեռաց նոցա եւ զաւրականաւ աւզնակա-
 նութեամբ իբրեւ զայր մի պատուաւոր ի Կեսարիա առաքէր. եւ առեալ ածէին զնա առ դա-
 տաւոր ազգին, որում անուն էր Փելլէբս: Եւ արդ իմացեալ Պաւղոսի եթէ դաւաճանու-
 10 Թիւն իմն լինէր նմա ի հրէից անտի, վաղվաղակի յատեան կայսեր բողոք հարկանէր: Հրա-
 ման լինէր նմա առժամանակ մի մերժել յատենէ անտի. ի դերեւ ելանէր եւ հրէիցն խոկա-
 ցեալ դաւաճանութիւնն: Ապա եւ ի Հռովմ իսկ առաքէր յիշխանաց անտի առ կայսր եւ
 անդ զէւր նահատակութիւնս ցուցեալ³ եւ ի վերայ նոցին ճգնութեանց աշխատութիւն

[καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Κυρίου βουλῇ] καὶ ἡ προθεσμία αὐτοῦ, τοῦτον κατεῖχε μετ' ἀνθρώπων
 διάγειν, εἰς ὅτε τὸ Εὐαγγέλιον ἅπασι τοῖς ἔθνεσι κηρύξει || 1 Ա չիք երբեմն, Ը ի լուս. երբեմն ||
 2 Ե զսուրբս Ե աղքատաց, Բ աղքատացան || 3 ԳԵ նորա Ը նոցա փխնի նմա, Բ ա գ ր. եւս
 նմա էջ 1108: ԱԲ անդ: Ե ամբոխն: Ա լինէր փխնի յուզէր || 4 Գ զաղմուկ, Բ չիք զի անհնարին
 — համարէին: Եւ ամբոխ — խռովէին = στάσις κατελιγφει τις τήν πόλιν, καὶ ὁ
 ὁγμὸς ἦν ἐν θορόβῳ πολλῷ, Ἰουδαίων ταραττόντων τὸ κοινὸν || 5 Ա ծաղը
 փխնի ծանր: Բ ողորդ Բուրբ-Բե-նն (Ե Բուրբ-Բե-նն), ուղղեցի, յոյն, τῆς μανίας || 6—7 Բ վաղ-
 վաղակ Լիսեայ, Ը Լիւսիաս, Ե Լիւսիաս հաղարպետն: Ա յսպէս ԱԲԵԸ, միայն Գ է որ ունի
 զաւրական, զոր եւ կը նախընտրեն Բ ա գ ր., էջ 1108 եւ Թ ու ու ն ե ա ն, Հատ. Ընթ. Ա, էջ 411,
 Բ. հատորի մէջ սակայն բնագրի մէջ առնուած է զաւրականաւ, էջ 149 || 8 Ե որպէս փխնի
 n. 761, Regio-Alex, Loll., Cryptoferr. ὥς pro εἰς) τὸν ἡγοούμενον ἐκπέμπει.
 ԱԵ ի Կեսարիայ || 9 ԱԸ Փիլիբս, Բ Փեղիբս, ԳԵ Թէ || 10 Ե լինի նմա ի հրէիցն, չիք անտի:
 Յատեան = ἐπὶ τοῦ βήματος || 11 ԳԸ առ Ժամանակն: Ա մերժիլ: Ե յատենէն, չիք անտի: Ա եւ
 ի գերեւ, Բ իբրեւ փխնի ի գերեւ, Ը ի գերեւս, Ե ի բաց փխնի ի գերեւ: Ա ի հրէիցն փխնի եւ
 հրէիցն || 12 Ե չիք եւ: ԱԸ ի Հռոմ: ԱԸ նահատակութիւնն, Բ նահատակութիւնն || 13 — 1 ԱԸ

[illegible]

² ԲԱՌԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ՝ Թառիանշական է եւ արժանի մտադրութեան որ ինչպէս հոս Եւթաղի ձն ծէ ԺԹ μεταξὺν կը Թարգմանուի ազատ՝ այն ինչ Լինէր Նժւանդը հասնել, նոյնպէս Բ. Մական քայեցւոց αὐτόθι δὲ καὶ πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις ὄντωνը (ԺԵ. 8) կը շրջուի յոյն բնադրէն անկախ հայերէն միեւնոյն առաւթեամբ՝ «այն ինչ Լինէր Նոյն մերձ ի կողմն քաղաքին Երուսաղէմացւոց հասնելը», համետ է ուրալը, կոր. վարդ., էջ 378:

8 ԲԱՌԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆԵՐՆԵՐԻՆ՝ «Եւ անդ զիւր նահատակութիւնս ցոյցեալն հաւատարիմ թարգմանութիւնն է նախաբնագրին՝ $\chi\theta\chi\epsilon\iota\sigma\epsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma$ αὐτοῦς ἀγῶνας ἐπιθεῖς ἀμενός, ու այս բացատրութիւնը զարմանալիօրէն կայ նաեւ Կորեան եւ Ագաթանգեղի քով. «Եւ նորա ամենափիւռ վարդապետութիւնն՝ ոչ ինչ պակասութեամբ քան զայլոցն գաւառաց անդ ցոյցեալն Կորեան, էջ 20, այսպէս նաեւ անդ ցոյցեալն Ագաթ., էջ 115, մինչ, ապ. ունի անցոյցեալ. «բազում գործս արութեան քաջութեան եւ արութեան եւ անդ ցոյցեալն, անդ, էջ 108: Անդ եւ ցոյցանեմ — կը գրէ նորայր — շատ սովորական բառեր են, բայց ի կատարած պարբերութեանն անդ ցոյցեալ գտած չեմ ի գիրս միւս դասուց, այլ

դացն յուլեայ, որ աւր վեց է նոոմոն ամսոյ, որ է մարերի¹, առնեն տաւն մարտիրոսութեան նորա:

Եւ բազում եւս յառաջ քան զայն ժամանակ խրատս վասն վարուց եւ առաքինութեան կարգեաց երանելին յաշխարհի եւ բազում ինչ վասն պատշաճ գործոց մարդկան յաւրինեաց թելադրութիւնս² եւ ամենեւին բնաւին³ իսկ չորեքտասանեքումբ թղթովքս այսոքիւք զմարդկան նկարեաց զառաքինութիւն:

Ա. Եւ արդ ունի հռովմայեցւոց թուղթն խրատ ի քրիստոս եւ մանաւանդ բնական խորհրդոցն աւրինակաւ, վասն որոյ եւ յառաջագոյն կարգեալ է այնպիսի ինչ որպէս առ նորրնծայս⁴ աստուածպաշտութեան գրեալ:

1 Բ յուլեայ, Ե իուլիայ, Ե պանեմոն (փինկ նոոմոն) ամսոյ, չիք որ է մարերի Բ. մարտիրոսութեան || 3 Ե բազումս յառաջ քան: ԲԸ ժամանակս, Ե ժամանակն, Գ խրատ եւս վասն, Ե խրատ վասն || 4 վասն պատշաճ գործոց մարդկան = περὶ τῶν πρακτικῶν || 5 Յաւրինեացն կը կցէ Ե Պաւլոս առաքեալ, որ կայ այժմեան յոյն բնագրին մէջ ալ, ԳԵԸ թելադրութիւն: Ե չիք եւ: Բ ամենեւին իսկ, չիք բնաւին, Ե բնաւ իսկ, Ը թիթովքս, Ա թիթովք, Գ թղթովք || 7 Ա չունի Ա, Բ, Գ եւ այլն թուարկումբ, միւս 22 ունին լուսանքի վրայ կարմրա-տաշխեստ || 7—8 բնական խորհրդոցն աւրինակաւ = ἐκ φυσικῶν λογισμῶν ἀποδείξεως (Boeclerianus ἐπιδείξεως) || 8 Ե չիք եւ || 9 առ նորրնծայս աստուածպաշտութեան (Ը աստուածպաշտութեան) = πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς θεοσέβειαν:

(զնորին?) յէշտիս Գաւաթեան, էջ 26, Ա գաթ. եւ Բ ուլ. կը գործածեն միայն «խմբմ»⁵, այսպէս «զի խնդութեամբ ժողովեալ շուր Գաւաթեան խմբեցէն» (ԱԲ զաւրն Գաւաթեան), անդ, էջ 425, «յորժամ զյիշատակ սրբոց Խմբեցէն» (Բ Գաւաթեան) ձերով ուրախութեամբ, անդ, էջ 430, «յայնմ աւուր Խմբեալ ի նմին յաւանին տաւնեցեն», անդ, էջ 435, «ոյնպէս եւ ի վկայարանս մարտիրոսացն ամի ամի ժողովեալք, զաւր տաւնին յիշատակի նոցա վարուց գործոց կենաց քաջութեան Խմբեալ ցնծային», Բ ուլ., էջ 7, տե՛ս նորայր, Կոր. Վարդ., էջ 126—127.

1 ՄԵԿՆՈՒԹՈՒՆ ՆԻ ԲԱՆԱԲՆՈՒԹՈՒՆ՝ «Յառաջ քան զիսկէն իսկնեայ (36՝ յաւրին) լծ. այսպէս թուեցաւ թէ կաղանդ զմուտն յուլիս ամսոյն ասէ եւ յունիս ամսոյ իթ. տօն է (36՝ «տօն է» ի դէմ ունի «ասէ») գլխատման նորա, որ լինի գ. (38՝ ԼԳ.) օր, եւ դարձեալ զի յիշէ շաբաթի թերեւս կարծի եւ այսպէս երիս կաղանդ զերեք ամսամուտն (36՝ զի գ. ամսամուտն), որ է յուլիս, յունիս եւ մայիս, որ է մարերի ըստ Սարկաւազին, այլ յայտնապէս ծանիցես յառաջիկայս (36՝ յառաջ), Որոտ., թղ. 6ա: — Սարկաւազէն հաստատուած ու փոքր կոչուած թուականին Որոտն ցիկէն այս տեղ ամիսը, ակն Dulaurier, Recherches sur la Chronologie arménienne technique et historique, Paris 1859, համեմ. եւ Ալեշան, Վասն պարունակական եւ փոքր թուականացն Հայոց, Բաղմովէյ 1848, էջ 261—264 եւ նոյն, Յուլիկը հայրենեաց հայոց, Բ. հտր., 1870, էջ 289—292. — Robinson Եի (= Par Arm 9) իբրեւ ընթերցուած յառաջ կը բերէ πέντε πανέμου μνημός կարեւոր է մատնանշել թէ Ե չունի որ է շաբաթի յաւելուածը. նոյնպէս Պաւլոսի վկայութեան մէջ Ե չի ծանշար որ է շաբաթի ամիս եւ որ է շաբաթի մեկնաբանութիւնները. այս մասին տե՛ս մանրամասնօրէն վերը, էջ 28—29.

2 ՄԵԿՆՈՒԹՈՒՆ՝ «Թելադրութիւն. Լծ. զյորդորումն բանիցն ասէ, Որոտ., թղ. 6ա:

3 ՄԵԿՆՈՒԹՈՒՆ՝ «Ամբիւն. Լծ. իբր թէ բոլոր չորեքտասան թուղթքն. Բնաւին. Լծ. իբր թէ ի սկզբնէ մինչեւ յաւարտ թղթոցն», Որոտ., թղ. 6ա:

4 ՄԵԿՆՈՒԹՈՒՆ՝ «Հառաջեցայ խաղին» զի առաջին է կարգեալ ասէ զպատճառն, որպէս զի [գ] բնական է, բերէ գործնակ որ է առաջին ի մեզ քան զամենայն օրէնս. եւ երկրորդ զի նորրնծայս էին ի քրիստոնէութիւնս, իբր աղայոց կաթն ջամբէ», Որոտ., թղ. 6ա:

Ը. Յետ ասացելոցս եւ առ Թեսաղոնիկեցիսն յիրաւի գրեցան երկու թուղթք, յորոց ի միումն գովութիւն նոցա մտադիւր հաւանութեանն է առ յաճմանէ, մինչեւ զնեղութեանց եւս զփորձ յանձին կրելոց, զորս համեմատէ ընդ Հրէաստանի հաւատացեալսն՝ նոյն աւրինակ յիւրեանց ազգականաց չարչարանս կրեալ, ասէ, որպէս եւ նոցա յիւրեանցայոցն, զորս եւ պսակ իւրոց պարծանաց եւ ուրախութիւն անուանէ եւ առաւել եւս վասն չարանացն միութարութիւն մատուցանէ:

Թ. Եւ յետ այսր թղթոյ այլ եւս առ նոսին գրէ, որ ունի զնոցա աճմանն վկայութիւն եւ զհամբերութեանն զոր կրէին ի նեղութիւնսն եւ վասն վախճանի աշխարհիս վարդապետութիւն եւ վասն զգուշանալոյ ի վարս եւ ի զնացս:

Ժ. Եւ յետ սոցա եբրայեցւոցն, որոց նմանողս պատուիրեաց լինել յառաջագոյն ասացելոցն, որ ունի զհրէական խորհուրդսն եւ զանտի փոփոխումնն ի Բրիտոս ըստ յառաջագոյն գուշակելոյ ի մարգարէից անտի. աստ ի սոյն ածեն փակեն զժողովրդեանն զտգիտական աճումն թուղթքս:

ԺԱ. Եւ յետ այսորիկ առ Տիմոթէոս կարգեցան երկու թուղթք, յորոց առաջինն ունի զվարդապետաց զգուշութիւն եւ զեկեղեցւոյ կարգս եւ թէ որով աւրինակաւ պարտ իցէ ունել զեղևանութիւն եւ տալ հրամանս:

ԺԲ. Եւ երկրորդն առ նոյն գրեալ ունի ըստ աճմանն գովութիւն զհաւատոցն նորա որ ի նախնեաց անտի, որպէս թէ ի հանւոյ եւ ի մաւրէ, ի նա հասեալ եւ ի նմին եւս յառաջ մատուցեալ եւ այնոցիկ որ ընդ նմայն էին մեղադիր լինի իբրեւ թերահաւատից: Բայց միայն զՌեսսիփորայ զբազում փութոյ վկայէ եւ Տիմոթեայ յաւժարութիւն տայ յերկրաւոր իրաց զանձն աւտարացուցանել եւ յիշեցուցանէ եւ վկայութիւն զնէ վասն քարոզութեան. գովեալ յառաջագոյն զնորա լաւութիւնս՝ յետոյ եւ վասն իւրոյ վախճանաւոր ելին գրէ, յառաջագոյն ասացեալ զխուժան¹ հերձուածողացն ի վերայ յառնելոյ եւ թէ չէ պարտ աւտար ինչ համարել զերսն: Եւ իբրեւ զբազում իրաց զհանգամանս եցոյց, ապա հրամայէ նմա առ ինքն գալ, թերեւս եւ մարթ իսկ էր զայն ի վախճանին տե-

թղթոյն դատել, ԱԸ Թիւթոցն: Ե Աբբիպոս, Ը Աբբիպոս եւ երկրորդ «պոի վրայ Զնանիչ || 1 Ա Թեսաղոնիկեցիսն: Բ կարգեցաւ փինկ գրեցան: ԱԸ Թուխթք || 2 Ե յորոց: Ա միումն, Բ իմումն... մտադեր... առ ի յաճմանէ: Ը առ յաճմանէ: Ա զնեղութեանցն, Ե զնեղութեանց || 3 Ը փորձ: Բ հրելոյ փինկ կրելոց || 4 Ը եւ յիւրեանց: Բ կրեալս է (sic): Ը յիւրեանց այսոցն || 5 Ա պարծանացն: Ե ուրախութեան, Ը ուրախութիւն իւր || 7 ԱԸ Թիւթոյ: Ե չէք եւս || 8 Ը զհամբերութիւնս: Բ զնեղութիւնս: Բ վաղճանի || 9 եւ վասն փինկ ի վարս || 10 Բ առաջատական || 13 Ե աճումն: ԱԸ Թուխթքս, Ե Թուղթս || 14 Ը Տիմոթէոս: Ա Թուխթք, Ը Բ. Թուխթք || 15 Ա զվարդապետացն: Ե զգուշութիւնս: Բ եւ եթէ որով, ԱԲԳ չէք թէ || 16 Ա զիշխանութիւնն || 17 Բ երկրորդ: Բ Ե որ ունի: Ա զհաւատոյն || 18 Ե չէք անտի: ԲԳԵԸ հանոյ: Բ եւ փինկ եւս || 20 Բ զՌեսսիփորայ, Ե զՌեսսիփորայ, Ը զՌեսսիփորեայ: Ե բազում փութով, Ա զբազում փոյթ, Երկրաւոր իրաց: Ե չէք եւ || 22 Ե քարոզութեանն: Բ զնորս փինկ զնորա: ԱԵ լաւաձուածողաց: Ա յառնելոց: Յոյնք προειπών περὶ τῆς τῶν αἰρεσιωτῶν ἐπαναστάσεως || 23 ԱԵ զխուժան հեր- || 24 Բ եւ եթէ || 25 Գ չէք նմա: Բ առ ինքն զնա գալ: Ա եւ մարթ էր իսկ զայն եւ ի վախճանին տե-

¹ ՄԵՆՆՈՒԹԻՒՆՆ՝ Մինչեւ այստեղ կը լուէ զարմանալիօրէն Որոտնեցիին ու հոս յանկարծ կը գնէ րա մեկնութիւնը՝ «Խո-ժան, ԼԹ. աւբրիլ, ԹՂ. 6 ա:

սանել ի ժամանակի իւրոյ կատարմանն, զոր եւ յայտ իսկ արար ասելոյն թէ Նա այսու-
հետեւ նուիրեալ եմ եւ ժամանակ դարձի իմյ հասեալ կայ ի վերայ:

ԺԳ. Իսկ ի Տիտայի թղթին թէ որպիսի ինչ պարտ իցէ լինել քահանայից նկարէ,
միանգամայն եւ զեկեղեցւոյ կարգս:

ԺԴ. Դրէ թուղթ եւ առ Փիլեմոն վասն հաւատացելոյ ծառային Ռնեսիմայ, որ յա- 5
ռաջն անպիտան էր եւ յետոյ շրջեալ յայնց բարուց, ազատութեան արժանի լինէր
բարեխաւսութեամբ առաքելոյն, այլ եւ վկայ եւս Բրիտտոսի լինէր ի հռովմայեցւոց քա-
ղաքի անդ առ Տերտիղեաւ որ զայնպիսի իշխանութիւն հաղարապետութեան ունէր, բար-
ձաբեկութեան հարուածովք զվճիռ մարտիրոսութեանն ելից համբերութեամբ:

Եւ այսպէս ամենայն զիրքս ազգի ազգի աւերինակս առաքինութեան ունին առ ի յա- 10
ճումն. եւ ինչ ինչ համառաւտիւք վասն նոցունց ասացի ի մէնջ եւ զիւրաքանչիւր թղթոցն
մի ըստ միոջէ նախ զգլխոցն դիր կարգեցուք, զոր ուրումն իմաստնոյ եւ քրիստոսասիրի ի
հարցն մերոց աշխատեալ է: Եւ ոչ զայն միայն, այլ եւ զընթերցուածոցն հաւաստեաւ որոշ-
մունսն եւ զաստուածեղէն զրոց վկայութեանց զգլխաւոց զգլխոս մեզէն իսկ արուեստա-
խաւսեալ¹ բովանդակեցուք, որով երթեալ զհետ միատարր ընթերցուածոցն, դիցուք 15
զայն աւերնութիւր յետ իւրաքանչիւր միոյ միոյ յառաջաբանութեանցն²:

Բ մարթէ զայն ի վախճանին, Ե մարթ էր զայն ի վախճանին, Ը մարթ էր իսկ զայն ի վախ. ||
1 Բ յայտնի փինկ յայտ || 2 Ը ի վերա || 3 ԱԸ թխթին. Ե գրէ թէ: Բ Ե պարտ է: Ե ժառան-
գաւորաց փինկ քահանայից, այժմեան յոյն ալ *κληρικους* || 4 Ե զեկեղեցւոյ || 5 ԱԸ թուիթ,
Ա Փիլիմոն, Բ Փիլիմոն, Ե փիլեմոն: Ա ծառայի: Բ Ռնեսիմա, Գ Ռնեսիմայ || 5-6 Ա Ե յառաջ,
Գ յառաջագոյն || 6 Ա ի յայնց: Բ բարոց || 7 Բ բարեխաւսութեամբ: Ը առաքելոյս: Ա լինէր
քրիստոսի ի հռովմայեցւոց քաղաքին, Ե ի հռովմայեցւոց քաղաքին || 8 Ա Տերտիղեաւ, Բ Տերտի-
ղեաւ, Ը Տերտիղեաւ: Ա զհարազատութեան փինկ հաղարապետութեան || 9 Ը հարուածով
Ա մարտիրոսութեան, Բ մարտիրոսութեան || 8-9 Առ. — համբերութեամբ = *ἐπὶ Τερτύλλου*
τὸ τηνικαὐτα τὴν ἑπαρχὸν ἐξουσίαν διέποντος, τῇ τῶν σκελῶν χλᾶσει τὴν φήφον ὑπομείνας
τοῦ μαρτυρίου || 10 ԱԸ գիրք || 11 Ե վասն նոցուն: Ը վասն նոցունց իրաց: ԱԸ թխթոցն || 12 ԱԲ
գիր փինկ գիր, Ե գիր, հմմտ էջ 15, 38-40: Ա ուրեմն փինկ ուրումն || 13 ԲԳ զորոշմունս,
հմմտ վերջ էջ 15 || 14 Բ աստուածեղէն: Բոր 22 վայն-*բէն*, ուղղել ըստ յոյն, հմմտ վերջ
էջ 15: ԱԲԳ Ե զգլխաւոցն, հմմտ վերջ էջ 15: Բ գլխոս || 15 Բովանդակեցուք = *ἀνεκφα-*
λαιωσάμεθα: Ա ընթերցուածոցն: Երթեալ զհետ միատարր ընթերցուածոցն = *τῇ τῆς ὁ φῆς*
ἀναγνώσει || 16 Ա չիք յետ: Ա մի մի... յառաջաբանութեանց, Ե յառաջաբանութեան, հմմտ
վերջ էջ 15:

¹ ԲԱՌԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ Յունարէն բնագրին *τεχνολογήσαντες* բառին ստրկական թարգմանութիւնն
է արուեստաւորութեալ բարդութիւնը, որ թերեւս Եւթաղի միջնորդութեամբ անցած է Կորեան
եւ Ագաթանգեղի գրութիւններուն մէջ՝ «ոչ ի մէջ արուեստաւորութեալ մերոյն կարծեալք վիճա-
բանելով», Կոր., էջ 2, «նախ թեթեւագոյն ըստ աշխարհակիր կարգաց առաւարանեալ եւ արուեստա-
ւորութեալ», Ագաթ., էջ 360, «ոչ աւտարագոյնս ի միմեանց արուեստաւորութեալ», անգ., էջ 364. հմմտ
Նորայր, Կոր. Վարդ., էջ 42, Ժ եւ ԺԳ:

² ԲԱՌԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ «Թաւալ-*բէն*» բառը, զոր Եւթաղի թարգմանիչը կերտած է նոյն-
պէս հետեւելով յոյն *προλόγος*ին, գործածած է եւ Բուզանդ «վեցերորդ դարութիւնս վերջ. յա-
ւալ-*բէն*» վճարումն. Թաւալածք բանից ի ծայրէն, էջ 261: Այլուր Եւթաղի թարգմանիչը
գործածած է միշտ *թաւալ-բէն*, հմմտ է Նորայր, Կոր. Վարդ., էջ 377:

Հ. Ա. ԱՐԴԱՆՅԱՆ

(Շարտաւանդի:)